

akcije 2005

delovanje docomomo slovenija

metka dolenc
šoba
fotografije:
miran kambič

uvodnik
razstava
esej
zgodovina
akcija
teorija
predstavitev
intervju
filozofija
forum
prevodi

V letu dni delovanja prenovljene skupine Docomomo Slovenija je bilo izvedenih nekaj akcij, usmerjenih k pravilnemu vrednotenju in zaščiti arhitekture 20. stoletja. O mednarodnem februarjem simpoziju je bil govor že v prejšnji številki. Poleg tega smo se decembra z monografsko razstavo »Janez Kališnik – fotograf in snemalec« udeležili mednarodnega simpozija, ki ga je Docomomo Italia ob desetletnici svojega delovanja organiziral v Trstu. V aprilu smo v sodelovanju s tovarno Talum v Kidričevem in arhitektom prenove Jankom J. Zadravcem organizirali ogled prenovljene administrativne zgradbe tovarne za avtorja prvotne zasnove, danes žal že pokojnega arhitekta Danila Fürsta, ki je bil nad prenovo navdušen. V pričujočem članku sta podrobneje predstavljena postopek izbora objektov za vpis v register Docomomo International ter okrogla miza o prenovi Kozolca v Ljubljani.

Izbor stavb za vpis v mednarodni register Docomomo International

Ena prvih nalog, ki si jih je zastavila reorganizirana skupina Docomomo Slovenija, je vpis kvalitetnih arhitektur v Sloveniji v mednarodni register dediščine arhitekture modernega gibanja pri Docomomo International, ki ima svoj sedež v Parizu (IFA / Cite de l'architecture at du patrimoine). Druge satelitske skupine, ki jih je skupaj 45, so to večinoma že naredile.

Ker se zavedamo, da ima vsaka stroka in celo vsak posameznik svoje prioritete izbora, smo se odločili, da končni izbor pripravimo na podlagi že opravljenih izborov in raziskav ter ankete, h kateri so bili vabljeni tisti, ki so pokazali znanje in zanimanje ter aktivno sodelovali pri dosedanjih izborih. Anketiranci smo zaprosili, naj iz časa od leta 1900 do okvirno 1980 izberejo približno deset objektov, ki po njihovem mnenju sodijo v mednarodni register Docomomo. Za pomoč smo pripravili spisek 43 stavb, ki so bile predstavljene v treh preteklih izborih – v starem izboru Docomomo Slovenija, izboru za Dolgoročno strategijo Slovenije in izboru, ki je bil narejen ob Dnevih evropske kulturne dediščine 2001 in je predstavljen v Vodniku, ki je izšel ob tem.

Prošnjo smo naslovili na trideset posameznikov, na arhitekta, krajinske arhitekta, umetnostne zgodovinarje, konservatorje, restavradorje in urbaniste iz vse Slovenije. Žal jih je na anketo odgovorilo le štirinajst.

Največ točk (9) sta zbrala Nebotičnik V. Šubica in Ravnikarjeva OLO Kranj, z 8 točkami so sledili NUK J. Plečnika, Trg republike E. Ravnikarja, Vila Oblak F. Tomažiča, s 7 kompleks Astra S. Severja, blok v Velenju S. Kristla in trgovska hiša v Šiški M. Bonče, sledili so še Gospodarsko razstavišče B. Simčiča in sodelavcev, Glavna združna zveza E. Medveščka in O. Jugovca, Mednarodna avtomatska centrala M. Miheliča ter urbanistična zasnova in arhitektura Kidričevega D. Fürsta. Poleg predlaganih stavb so anketiranci podali še predloge za 33 drugih stavb (največ točk so prejele Tiskarna Mladinska knjiga S. Severja, Baza 20 O. Jugovca, vrtec Mladi rod S. Kristla in Sončni park v Velenju J. Trenza in P. Filipkega).

Jože Plečnik, NUK, Ljubljana, 1930-1931 in 1936-1941

25. januarja 2005 je potekal sestanek Docomomo Slovenija, na katerem je bilo prisotnih devet članov. Na sestanku so bili predstavljeni rezultati ankete in na-rejen izbor šestnajstih objektov za vpis v register Docomomo International.

Po dolgi in burni debati so bili na podlagi različnih kriterijev (kvaliteta, izje-mnost, zastopanost različnih časovnih, stilnih in tipoloških komponent, krajevna razpršenost) izbrani naslednji objekti:

1. Plečnikova Ljubljana,
2. J. Plečnik, Cerkev Gospodovega vnebohoda, Bogojina,
3. M. Fabiani, Dekliški licej Mladika, Ljubljana,
4. V. Šubic, Nebotičnik, Ljubljana,
5. F. Tomažič, Vila Oblak, Ljubljana,
6. E. Ravnikar, OLO Kranj,
7. E. Ravnikar, Kompleks Trga republike, Ljubljana,
8. E. Medvešček, O. Jugovec, Glavna združna zveza, Ljubljana,
9. O. Gaspari, Zupančič, Kulturni dom, Trbovlje,
10. S. Sever, Kompleks Astra, Ljubljana,
11. S. Kristl, Stanovanjski blok, Velenje,
12. M. Bonča, Trgovska hiša v Šiški, Ljubljana,
13. B. Simčič s sodelavci, Kompleks Gospodarskega razstavišča, Ljubljana,
14. M. Mihelič, Mednarodna avtomatska centrala, Ljubljana,
15. O. Jugovec, Jedrski reaktor Jožef Štefan, Podgorica,
16. D. Fürst, Osnovna šola, Stražišče pri Kranju.

Na simpoziju 18. februarja 2005 je skupina Docomomo Slovenija s predava-nji in razstavo predstavila pet izstopajočih slovenskih stavb oz. stavbnih kom-pleksov izmed naših predlogov za vpis v register: NUK Jožeta Plečnika, Nebo-tičnik Vladimirja Šubica, Ravnikarjeva Trg republike in OLO Kranj ter Vilo Oblak Franceta Tomažiča. Izbrane objekte so z referati predstavili dr. Damjan Prelovšek, Andrej Hrausky, prof. Janez Koželj, prof. dr. Aleš Vodopivec in mag. Gojko Zupan. Ob tej priložnosti so bili izdelani tudi popisi teh objektov po na-tančno določenem obrazcu organizacije Docomomo International (t. i. fi-ches), ki sta jih pripravila Metka Dolenc Šoba in mag. Gojko Zupan. Ti so bi-li tudi razstavljeni na priložnostni razstavi ter predstavljeni članicam Doco-momo International in udeležencem strokovne ekskurzije 19. februarja 2005. Izbor objektov, ki naj bi se uvrstili v mednarodni register, še ni dokončen, priza-devamo pa si, da bi bil v čim krajšem času dokončan. Postopki za vpis so nam-reč dolgotrajni in zahtevni, vpis slovenske moderne arhitekture pa po našem mnenju nujen, tudi zaradi njene sedanje velike ogroženosti in nespoštovanja.

Docomomo Slovenija – primer Kozolec

Skupina Docomomo Slovenija je 5. julija 2005 pripravila okroglo mizo o pro-blematiki stavbe Kozolec Edvarda Mihevcva, ki že nekaj časa sramotno in ne-varno propada. Na okroglo mizo, ki je potekala na Fakulteti za arhitekturo, so bili povabljeni različne institucije (Fakulteta za arhitekturo, Zavod za varstvo kulturne dediščine, MOL) ter predstavniki stanovalcev in upravitelj, da bi na-posled le našli konkretne rešitve, sprejemljive za vse. Sestanka se je udeleži-lo 31 ljudi.

Skupina študentov in mag. Jasna Kralj Pavlovec so predstavili zgodovino in kvalitete stavbe, kriterije njenega vrednotenja ter nakazali možne smernice prenove. Karel Pollak z MOL-a se sestanka kljub vabilu ni udeležil; poslal je izjavo z mnenji MOL-a o problematiki, ki je bila na sestanku prebrana. Tatjana Adamič z ZVKDS je predstavila pretekle posege in nadaljnje postopke obnove stavbe, ki je razglašena za kulturni spomenik. Razen odstranitve ne-varnih kamnitih plošč na fasadi doslej ni bilo večjih posegov.

Predstavniki stanovalcev Matjaž Klemenčič je prikazal aktualno stanje stavbe, ki je izredno slabo. Poudaril je problem nezakonitega zastekljevanja balko-nov in prizidkov na zgradbi, ki ima sicer status spomenika. Kljub volji stano-valcev, da se stavba obnovi, se pojavljajo težave, ki zavirajo obnovo (neeno-tnost stanovalcev, zaradi česar ni potrebnega soglasja za obnovo, težave s fi-nančnimi sredstvi, nerazumljivo točkovanje Ministrstva za kulturo ob prijavi na razpis za nepovratna sredstva, ki je kriterij »pomembnost objekta za RS« ovrednotilo z 0 točk, zahteva ZVKDS, da se fasada obnovi s kamnom itd.). Za-

Vladimir Šubic, Nebotičnik, Ljubljana, 1930-1933

vzemajo se za čim hitrejšo obnovo, a zaradi velikih finančnih vložkov v prvi fazi zavračajo zahteve po dragi originalni kamniti fasadi.

Tudi stanovalec Jože Borštner je poudaril nujnost hitre prenove instalacij in zagotovitve varnosti objekta (obnova dvigal, strehe, balkonov, centralnega ogrevanja itd.). Ponovil je problem zastekljenih balkonov in željo po postopni obnovi, v okviru katere bi kamen namestili v kasnejših fazah.

Predstavnica ZVKDS je potrdila nujnost odstranitve neoriginalnih zasteklitev, a ponovila pogoj Zavoda, da se kvalitetna kamnita fasada namesti v prvi fazi obnove. Nejka Batič z Inšpektorata za kulturo in medije je postavila vprašanje, zakaj se dogovor z upravnikom, da pripravi projekt za obnovo po etapah, v letu dni še ni udejanil. Ponovila je sklep, da je treba zasteklitve odstraniti. Pristojni so poudarili pomen pomanjkljive zakonodaje in nemoči pri izvrševanju

nju odločb o odstranitvi nedovoljenih posegov na stavbah, tudi spomenikih. Sestanek se je zaključil s sklepom, da si bodo vse strani prizadevale za čim prejšnji začetek prenove. Stanovanci naj pridobivajo finančna sredstva na razpisih, reklamni panoji na stavbi do prenove ostanejo zaradi priliva finančnih sredstev, čim prej se določijo časovni termini, inšpekcija pa v okviru pravnih možnosti poskrbi za odstranitev nelegalnih zasteklitev in prizidkov.

Do konkretnjših rešitev, enotnih mnenj in točnejših terminov začetka obnove sodelujoči sicer niso prišli, upamo pa, da bodo vsi pokazali voljo in na koncu uspešno rešili arhitekturo, ki bi morala biti ponos, ne pa sramota prestolnice.

Zahvaljujemo se INDOK Centru Ministrstva za kulturo RS za prijazno posredovanje fotografij.

France Tomažič, Vila Oblak, Ljubljana, 1931-1933

Edvard Ravnikar, Trg republike, Ljubljana, 1960-1984

Edvard Ravnikar, OLO, Kranj, 1958-1960